

Ärende: VN/13333/2025

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring av lagen om grundläggande utbildning och till lagar som har samband med den (påbyggnadsundervisning för förberedande undervisning och finansiering av morgon- och eftermiddagsverksamhet)

Lausunnonantajan lausunto

Vad anser ni om påbyggnadsundervisningen för förberedande undervisning som ordnas inom den grundläggande utbildningen?

-

Anser ni att påbyggnadsundervisningen för förberedande undervisning som ordnas inom den grundläggande utbildningen behövs?

-

Är finansieringslösningen för påbyggnadsundervisningen för förberedande undervisning som ordnas inom den grundläggande utbildningen fungerande?

-

Har ni något att yttra om den del av propositionen som gäller höjning av avgifterna för morgon- och eftermiddagsverksamhet?

Angående höjningen av avgiften för morgon- och eftermiddagsverksamheten med 23 % från 1.1.2026

Förbundet Hem och Skola motsätter sig regeringens förslag att höja avgiften för morgon- och eftermiddagsverksamheten med 23 %, en förändring som är planerad att träda i kraft den 1 januari 2026.

Syftet med morgon- och eftermiddagsverksamheten är att erbjuda barn en trygg, pedagogiskt ledd miljö utanför skoltiden, där de kan utvecklas socialt, emotionellt och praktiskt. Verksamheten förebygger utslagning, främjar jämlikhet och utgör ett viktigt stöd för både barn och vårdnadshavare. Den bidrar till att minska ojämlikhet och stärker barnens känsla av delaktighet i samhället. Den föreslagna avgiftshöjningen riskerar dock att underminera just dessa mål.

Många familjer lever redan under stor ekonomisk press till följd av andra nedskärningar i bl.a. bostadsstöd, arbetslöshetsersättning och planerade försämringar i utkomststödet.

Konsekvensbedömningarna visar tydligt att höjda avgifter för morgon- och eftermiddagsverksamhet riskerar att begränsa barns rättigheter och tillgång till verksamheten. SOSTE och THL har också varnat för att de sammantagna nedskärningarna kommer att öka antalet barn i ekonomiskt utsatta situationer.

Konsekvenser för barnen

- Familjer med begränsad ekonomi tvingas avstå från att låta barnen delta i denna viktiga verksamhet.
- Barn riskerar att lämnas ensamma hemma under eftermiddagarna.
- Ojämligheten mellan barn ökar, då vissa har tillgång till trygga, ledda miljöer efter skolan, medan andra inte har det.
- Barns rätt till trygghet, utveckling och delaktighet hotas.

Förbundet Hem och Skola anser att detta förslag strider mot flera grundläggande principer i FN:s konvention om barnets rättigheter, särskilt:

- Artikel 3 – Barnets bästa ska beaktas i alla beslut som rör barn.
- Artikel 6 och 27 – Barn har rätt till utveckling och till en tillräcklig levnadsstandard.
- Artikel 26 – Barn har rätt till social trygghet.
- Artikel 18.2 – Vårdnadshavare har rätt till stöd i sin föräldraroll.
- Artikel 31 - Barn har rätt till lek, hobbyer och vila.

Förbundet Hem och Skola föreslår följande:

1. Att förslaget om en 23-procentig avgiftshöjning dras tillbaka.
2. Att tillgången till morgon- och eftermiddagsverksamhet i stället säkerställs för alla barn i lågstadiet samt för barn med särskilda behov ända upp till årskurs 9.
3. Att barns rättigheter och behov utgör utgångspunkt i reformer som påverkar barnfamiljers vardag.

Förbundet Hem och Skola anser ytterligare att det i motiveringen bör förtydligas att barns rätt till denna verksamhet enligt syftet – i enlighet med flera artiklar i barnkonventionen – ska tryggas genom möjligheten att sänka eller efterge avgiften (enligt 48 f § 4 mom. i lagen om grundläggande utbildning).

Idag varierar kommunernas information och praxis kring avgiftsnedsättning kraftigt. Vissa kommuner, som Helsingfors, har tydliga riktlinjer, medan andra saknar all information. Det skapar ojämlika förutsättningar för barn och familjer, där tillgången i praktiken beror på lokala tjänstemäns och politikers prioriteringar.

Nuvarande lagtext beaktar främst familjens försörjningsmöjlighet och barns rätt ur ett vårdperspektiv, särskilt vid funktionsnedsättning. Den tar inte hänsyn till barnets rätt till verksamheten enligt dess pedagogiska och sociala syfte, eller till att avgiftsnedsättning ska gå före utkomststöd.

Förbundet Hem och Skola föreslår därför ett tillägg till lagtexten för att säkerställa barns rättigheter:

"...eller om avgiften hindrar eller väsentligen försvårar rätten/tillgången till morgon- och eftermiddagsverksamhet för ett barn."

Samt att det förtydligas att:

"Nedsättning och efterskänkande av avgift ska prioriteras i förhållande till utkomststöd enligt lagen om utkomststöd (1412/1997)."

Morgon- och eftermiddagsverksamheten är inte en valfri extratjänst, utan en viktig del av barnens dagliga trygghet och rätt till meningsfull fritid. Förbundet Hem och Skola uppmanar regeringen att ta ansvar för barnens bästa och värna om den grundläggande trygghet som denna verksamhet erbjuder.

Har ni något att yttra om den del av propositionen som gäller indexbestämmelsen om avgifterna för morgon- och eftermiddagsverksamhet?

-

Har ni något annat att yttra om utkastet till proposition (t.ex. om konsekvensbedömningarna)?

-

Romantschuk Micaela
Förbundet Hem och Skola